

Н.Г. Гончарова, Г.І. Бессараб

ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОЇ СИСТЕМИ ECTS*Запорізький державний медичний університет.*

Ключові слова: освітній простір, інноваційна діяльність, кредитно-модульна система, мобільність, демократичність.

Ключевые слова: образовательное пространство, инновационная деятельность, кредитно-модульная система, мобильность, демократичность.

Key words: educational environment, innovation activity, credit-module system, mobility, democracy.

В статті розглядаються основні положення Болонської угоди та аналізуються проблеми ефективності сучасної освітньої системи.

В статье рассматриваются основные положения Болонского соглашения и анализируются проблемы эффективности современной образовательной системы.

This article considers the general regulations of the Bologna-agreement and analyses the problems of efficiency in modern educational system.

Започаткована п'ять років тому глобальна інтеграція європейського освітнього простору залучила більш ніж 300 вищих навчальних закладів Європи, в тому числі й України, до уніфікованих стандартів навчання в межах кредитно-модульної системи. З великою швидкістю почалося становлення глобального комунікаційного простору, який суттєво впливає на всі сторони суспільного життя, окремої людини та провідні компоненти системи національної культури. Масштабну педагогічну перебудову активували надшвидкі темпи інтернаціоналізації ринку праці за умов постійно зростаючої конкуренції, введення міжнародної акредитації, як головного орієнтиру на шляху отримання гідного робочого місця.

За матеріалами останніх публікацій досить чітко визначена значущість збереження національних особливостей освіти та найкращих досягнень навчального процесу у вищій школі України, без яких не можливо увести підготовку конкурентноспроможного фахівця; підкреслена важливість пошуку стимулів розвитку системи вищої освіти в контексті довгострокової перспективи; обґрунтовано ключовий напрямок модернізації освіти за рахунок використання інформаційних технологій, комп'ютеризації учбових закладів та інноваційної діяльності професорсько-викладацького складу вищого навчального закладу (ВНЗ) [1].

Результати досліджень вказують на змогу інноваційного підходу прищепити студенту здатність до систематичної напруженої праці по засвоєнню освітньої програми. Вірогідно доказано, що рівень якості знань студентів поступово підвищується при поетапній реалізації педагогічних умов упровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу. При цьому якість знань в контрольних групах студентів зростає на 29,6%, в групах модульно-рейтингової технології навчання - на 21,2%, в групах з кредитно-модульною системою організації навчального процесу - на 47,5% [2]. Чітко розкриті такі очікувані переваги кредитно-модульної системи, як демократичність та надійне забезпечення якості підготовки фахівця. Між тим питання міграції в зоні європейської освіти досі залишається актуальним та дискусійним.

Зважаючи на викладене, виникла необхідність більш детально розглянути механізми взаємодії вищих навчальних закладів в науково-освітньому просторі з визначенням

недоліків та переваг. Так, одним з положень інтегрованого освітнього простору є усунення вимог до національності, як перешкоди до академічної кар'єри в Європі. Між тим, поруч із позитивними сторонами визначеного підходу (обмін новітньою інформацією, збагачення та розповсюдження науково-практичного досвіду) ми зустрічаємося і з таким негативним явищем, як зростання ризику відтоку найбільш талановитої молоді в країни Європи.

З іншого боку, академічна мобільність студентів - питання дуже складне і суперечливе, пов'язане з демократичними правами людини. Теоретично офіційне запрошення закордонного ВНЗ на стажування чи навчання в межах Болонської системи «включає зелене світло» перед молодіжною людиною, але практично на перший погляд нескладна перевідна система ECTS, розроблена ще у 1977 році Європейською комісією для виміру та порівняння результатів навчання студентів при переході від одного європейського вищого навчального закладу іншого, має складний механізм дії, який передбачає необхідну низку документів. Це великий пакет уніфікованих інформаційних даних, починаючи з запрошення ВНЗ на навчання, анкети ВНЗ з умовами прийому студента; даних його академічного рейтингу, каталогу з прейскурантом на студентський страховий поліс, платню за навчання, проживання, послуги, мовні курси з вихідним екзаменом; договір на навчання між студентом та ВНЗ.

Інший пакет документів, легалізований в посольстві країни закордонного ВНЗ має надати студент. Це атестат про середню освіту, академічна довідка не менш ніж за три семестри навчання в вітчизняному закладі, посвідчення про задовільні результати екзамену на середній рівень знання мови тієї країни куди планує виїхати студент (наприклад, для Німеччини, такий екзамен можна скласти лише в одному ВНЗ країни - інституті ім. Гете м.Київ), свідоцтво про народження, автобіографія.

Травнева 2007 року зустріч міністрів Європи з питань вищої освіти в рамках Болонського процесу акцентувала в заключному комюніке увагу освітньої мережі на мобільність студентів та випускників, як на один з головних елементів Болонської угоди, що створює можливості для особистого зростання, розвитку міжнародного співробітництва між людьми та інститутами, підвищуючи якість вищої освіти та наукових досліджень, вкладаючи

реальне життя в поняття європейського простору. Між тим ніякої уваги не було спрямовано на реальні фактори гальмування цього положення, що до країн СНГ.

З огляду на особистий досвід, перешкоди для розвитку мобільності часто базуються на нестиковці в часі між домовленим строком прибуття студента на навчання за офіційним запрошенням та реальним терміном відкриття студентської візи. По-друге, гальмівний ефект має і недостатність фінансових стимулів, наприклад, відсутність фінансового гаранта, який юридично зобов'язується нести відповідальність перед законом за фінансове утримання студента на протязі повного терміну навчання, або робить грошовий внесок на банківський рахунок студента в розмірі загальної платні за весь термін навчання та соціальне утримання, наприклад, із розрахунку 7200 євро на рік для Німеччини, 9500 євро – для Норвегії. Студент може покладатися тільки на цю лімітовану суму. Паралельно не виключаються і чисто технічні перешкоди, які пов'язані з механізмом внесення коштів до банку тієї країни, куди збирається від'їжджати студент, за умов відсутності її банківського представництва в країні-відправника. Наявність студентської візи гарантує певну кількість годин на рік, на протязі яких за бажанням студент може працювати, щоб мати кишенькові гроші, але суттєво це не впливає на фінансову ситуацію і не дозволяє відмовитися від фінансового гаранта. По-третє, перешкодою до студентської імміграції може бути і нездатність отримати задовільний результат іспиту на середній рівень знання мови закордонного ВНЗ, як що такий іспит не проводився в країні-відправнику. Зазначене підкреслює значущість та необхідність професійної праці інституту тьюторів з метою оптимізації мобільності студентського загалу в освітньому просторі Європи.

Вже зараз більшість країн офіційно використовує систему кредитів ECTS, як головний важіль в реалізації студентської мобільності та як засіб обліку працевтрат в рамках власних систем вищої освіти. Європейська система взаємо зарахування кредитів сукупно із мережею ліній інформаційної підтримки (ECTS Helplines) охоплює більш ніж 1100 університетів. В деяких країнах ECTS вже стала необхідною вимогою до проведення державної акредитації освітніх програм.

За даними ECTS Helplines, використання системи ECTS для взаємного зарахування кредитів найбільш за все розповсюджено в Греції та Швеції (80%), Фінляндії та Польщі (81.5%), Австрії (84%), Румунії (87%), Норвегії (90%), Ірландії і Данії (93%). Системи, споріднені за функціями з ECTS, почали застосовуватися в Великобританії (45.5%) та Турції (58%). Між тим, у Португалії вони складають лише 34%, в Болгарії – 38.5%, в Угорщині – 44 %, а в країнах Південно-Східної Європи близько 75% ВНЗ ще зовсім не впроваджували ECTS [3].

Ми погоджуємося з думкою авторів [4] про перспективність ECTS в ролі ключового ланцюга в єдиній європейській системі освіти, виключно як об'єктивного

прозорого показника порівнянності об'єму вивченого студентом матеріалу та академічного визнання. Це особливо стає актуальним для українського студентства з огляду на те, що дані про успішність за шкалою ECTS з 2010 року повинні повсюдно вказуватися в додатку до диплому. Таким чином, вітчизняний диплом має стати на Заході не тільки зрозумілим, але й конвертованим державним документом.

До недоліків кредитно-модульної системи ми віднесли і фрагментарність знань випускників, залежну від завершеності окремих тематичних модулів, яка на жаль, формується на тлі відсутності екзамену з предмету, який має ціль не тільки проконтролювати кінцевий рівень знань, але й узагальнити увесь отриманий теоретичний матеріал протягом навчального року, зробити його цілісним.

В процесі підготовки майбутнього працівника у межах кредитно-модульної системи значна роль відводиться самостійній роботі студентів. Це більш ніж 30% загального погодинного навантаження на одного студента, що до курсу нормальної фізіології – 100 годин на рік. Зважаючи на методи навчання, що забезпечують перший рівень засвоєння матеріалу, доцільна самостійна робота з джерелами інформації на ознайомчому рівні (підручниками, комп'ютерними навчальними програмами, наочними матеріалами). Самостійна робота студентів на другому рівні засвоєння значно складніша не тільки за обсягом, але й за методичними підходами до її вирішення. Вона ґрунтується на праці з літературою та іншими джерелами інформації (комп'ютерними навчальними програмами, матеріалами наочності) на репродуктивному рівні [5]. З одного боку, такий пролонгований термін виконання самостійних видів роботи обумовлює розкриття творчої особистості молодой людини, пробуджує інтерес до наукового пошуку, але з іншого – зменшує роль викладача в учбовому процесі, вихолощує традиційні форми викладання, порушує устрій національного університету з відповідним зниженням рівня підготовки випускників.

Таким чином, радикальна реформа вітчизняної освіти за моделлю Європейської ECTS системи кредитів потребує подальшого невідкладного удосконалення на засадах збереження національної культури і традицій вищої школи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Журняк Б.И., Гужевская В.Ф. Информационные технологии в информационных системах при подготовке кадров по физической культуре и спорту // Культура народов Причерноморья. - 2004. - Т.2. - №48. - С. 28-29.
2. Мороз І.В. Створення програмних засобів діагностики якості освіти // Початкова школа. – 2004. – №2. – С. 55-58.
3. Бехтерев Д.Ю. Кредитно-модульная система: благо или вред? история вопроса и состояние проблемы // <http://www.orenuofali.ru/behterev>
4. Присяжнюк А. Учеба «по иностранному» // <http://times.liga.net/articles/gso09254>
5. С.М. Нейко. Навчально-методичне забезпечення самостійної роботи студентів // Медична освіта. - 2004, №1. - С.13-14.

Відомості про авторів: Гончарова Наталія Григорівна, к.мед.н., доцент кафедри нормальної фізіології ЗДМУ; Бессараб Георгій Ігнатович, к. мед. н., доцент кафедри нормальної фізіології ЗДМУ.
Тел. : (0612) 34-25-51; e-mail: edelweiss57@ukr.net